

Riku Keski-Rauska

KASVONSA
PEITTÄNYT
MIES

Juha
Vikatmaan
elämä

DOCENDO

Riku Keski-Rauska

KASVONSA PEITTÄNYT MIES

Juha Vikatmaan elämä

DOCENDO

Copyright © Riku Keski-Rauska ja Docendo 2024
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Kansi: Lasse Rantanen
Taitto: Keski-Suomen Sivu Oy

ISBN 978-952-382-743-1

Painettu EU:ssa

*”Se on niin pirun vaikeaa sanoa,
että mitä me ihmiset oikeastaan tästä maailmasta haetaan.
Muuta kuin siiankalastusta, filosofiaa ja linnunlaulua
– ja hyviä runoja.”*

Tapio ”Korsi” Vikatmaa

SISÄLLYS

Viimeinen ilta	9
Tule viereeni istumaan	15
Poika Martta Wendelinin maailmasta	21
Luotsin väkevässä otteessa	21
Nurkat puhtaaksi!	42
Suopean elämän epäilyä kuutamossa	57
Olen Vikatmaan poika	67
Ihminen on kurja epäilijä	84
”Joko sä taas täällä olet?”	95
Kuljen kuin unissakävelijä	103
Elätkö liikaa, vai liian vähän?	111
Säröjä nimismiehen kansliassa	122
Tulevaisuus soittaa ovikelloa	133
Uudistajan kuolema avaa silmät	133
Kokoomus kysyy ensimmäisenä	136
Remonttimiehen synty	148
Viimeiseen hengenvetoon	157
Syylinen olen minä	173
Epäkelvoksi tuomitun avioliiton ahdistamana	173
Tanssiinkutsu Ikituurin yössä	182
Kuiskauksia Valhallankadulla	190
Entä lapset?	208

Yksinäisen vastuunkantajan taakka 215

Perustuslait eivät ole ikuisia.....	215
Salamyhkäisiä puoluehankkeita.....	224
”Olen todella onnellinen”	233
Jälkiruoan jälkimakua Jäähovissa.....	239
Felix-kissa hakeutuu luodolle	247
Tohtorien taisto	255
Väsyneen miehen kuvajainen	263
Pako Kalannin metsiin.....	272
Rakastavan veljen kainalossa	282
Kuolema kansallisseurassa	290

Viimeinen jättienlähö..... 303

Haihtuvia tulevaisuudennäkymiä	303
Konserttitalon tähtihetki.....	312
Se oli sateinen kesä.....	317
Uhoa ja punaisia kirjeitä	330
Pyhäinpäivän kalansalis	340
Elämänveden ehtyvä virta	351
Surulliset silmät taustapeilissä.....	356
Soutumatka ahdistuksen virran yli	360
Valkenevaan päivään	363
Kysymyksiä tupakantuoksuisessa huoneessa	377
Peitettyjen kasvojen takana.....	384
Näethän minut?	389
Kiitokset	391
Lähteet.....	396
Viitteet.....	402
Henkilöhakemisto.....	428

VIIMEINEN ILTA

Minä usein unessa miehen nään,
joka kasvonsa peittää –
hän ääneti seisoo, ja käsillään
hän kasvonsa peittää.

– Mitä pelkää hän, mitä kaihtaa hän,
miks kasvonsa peittää?
Näyn jonkin nähneekö hirveän,
siks kasvonsa peittää –

vai säikkyykö omaa sieluaan
ja kasvonsa peittää –?
Hän on kalpea, ei puhu milloinkaan,
mut kasvonsa peittää.¹

Uuno Kailas, Peitetyt kasvot

Elettiin vuoden pimeintä aikaa. Oli sunnuntai-iltapäivä joulukuun 1. päivä vuonna 1974. Kello läheni neljää, kun rikinkeltainen Saab 96 lähestyi Kupittaaanpuistoa ja kurvasi Turun Itäisen Pitkänkadun varrella sijaitsevan kahdeksan-kerroksisen talon parkkialueelle. Autossa istuivat 33-vuotias

Kansallisen Kokoomuksen kansanedustaja, apulaisprofessori Juha Vikatmaa, hänen vaimonsa Eeva ja Juhan kaksi lasta tämän aiemmasta avioliitosta. Pikkujouluviikonloppua oli vietetty Uudessakaupungissa Juhan vanhempien luona, ja nyt oli Minnan (s. 1967) ja Pirkan (s. 1970) aika palata takaisin Tuija-äidin luo.

Juhan ja Tuijan avioerosta oli kulunut aikaa reilut kaksi vuotta, mutta haavat olivat yhä pahasti auki. Sen verran tilanne oli kuitenkin rauhoittunut, että lapset saattoivat aina silloin tällöin viettää viikonloppuja isänsä kanssa. Juhalle vierailut entisen vaimon luona olivat tuskaisia. Lyhyet kohtaamiset rappukäytävässä johtivat poikkeuksetta siihen, että kaikki samassa rapussa asuvat kuulivat, milloin Vikatmaan lapsia tuodaan tai haetaan. Avioero haavoitti pahasti Tuijaa, ja tämän hän teki jokaisessa käänteessä äänekkäästi tiedäväksi Juhalle ja kaikille kuuloetäisyydellä oleville.

Tämä ensimmäisen adventtisunnuntain kohtaaminen oli yhtä aikaa sekä samanlainen että erilainen. Juha soitti ovikelloa, minkä jälkeen Tuija avasi oven. Lapset olivat silminnähden iloisia ja reippaita, mistä Tuija päätteli viikonlopun oleen mukava. Ennen Juhan lähtöä Tuija ehdotti: ”Sovitaaan nyt, että milloin sä otat seuraavan kerran lapset, että tiedän, milloin mulla on vapaata?” Tuijan kysymys oli kuin huitaisu tyhjiyteen. Vastaukseksi Juha sai vaivoin soperrettua ”ei” ja nosti oikean kätensä kasvojensa eteen kuin sulkeakseen silmänsä koko kysymykseltä. Juhan koko olemus kertoi väsymyksestä ja haluttomuudesta ajatella tulevia lastenhoitoon liittyviä asioita sen enempää. Alakuloinen mies käännähti kohti hissiä. Ennen katoamistaan näkyvistä Juha heilautti

kättään voimattomasti hissien ikkunasta. Seuraavasta tapaamisesta sopiminen jäi odottamaan toista hetkeä. Asunnon oven sulkeuduttua lapset kertoivat äidilleen: ”Isä menee Eevan kanssa apteekkiin.”²

Päästyään takaisin autoon Juha ja Eeva lähtivät kotimat- kalle – ehkä apteekin kautta. He asuivat vuokralla kerrostalossa Jaanintie 34 B:ssä. Kotona Juhan väsymyksestä ei näkynyt merkkiäkään, tai ainakaan Eeva ei kiinnittänyt asiaan erityisemmin huomiota. Mitään valittamatta Juha siirtyi kirjoituspöytänsä ääreen ja alkoi naputella määrätietoiseen tyyliinsä useamman liuskan pituisia kolumneja *Turun Ylioppilaslehteä* ja Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirin lehteä varten. Ensimmäisen adventin ilta ei antanut pienintäkään syytä siirtää asiaa tuonnemmaksi. Kirjoitukset oli toimitettava toimituksiin seuraavan aamupäivän aikana.³

Ilta ja yö vaihtuivat maanantaiaamuksi, mutta valon määrä ei sanottavasti lisääntynyt. Säkkipimeä yö muuttui tympiväksi harmaudeksi räntä- ja lumisateineen. Talvi teki tuloaan, vaikka ensimmäiset lumihiutalet vielä sulivatkin osuessaan maanpintaan. Ihmiset aloittivat uutta työviikkoa kukin omalla tavallaan. Eeva lähti normaaliin tapaan töihin Turun terveyskeskukseen Juhan jäädessä vielä kotiin. Juhan entinen vaimo Tuija Vikatmaa oli kuten aina vienyt Pirkan päivähoitoon, ja Minna oli lähetetty kouluun. Tuijalle tuo maanantai oli sikäli tavanomaisesta poikkeava, että hänellä oli tuolle päivälle sovittuna uuden väritelevision kotiinkuljetus. Vastaanottimen saavuttua Tuija katseli televisio-ohjelmia ja oli tyytyväinen hankintaansa. Uuden television vetovoimaa lisäsi olohuoneen ikkunasta avautuva näkymä.

Sää näytti todella tylsältä; lunta satoi oikein vanhanaikaisesti isoina hiutaleina ja viima teki nollakelistä kalsean.⁴

Eevan oltua poliklinikalla työn touhussa jo muutaman tunnin ajan tuli puhelinsoitto. Langan toisessa päässä oli Varsinais-Suomen Kokoomuksen toiminnanjohtaja Hannu Ansas, jolla oli epätavallista asiaa. Maanantaisin Juhalla oli tavallisesti palaveripäivä piirin toiminnanjohtajan kanssa, mutta nyt Juhaa ei näkynyt eikä kuulunut. Toiminnanjohtaja ja muu piiritoimiston väki ihmettelivät asiaa kovasti, sillä Juhan kanssa oli nimenomaisesti sovittu, että piirilehteen tuleva kirjoitus oli toimitettava hyvissä ajoin. Eeva hämmästeli ja kertoi Juhan tehneen kirjoitukset illalla valmiiksi. Puhelinsoitot eivät loppuneet tähän. Pian tuli puhelu *Turun ylioppilaslehdestä*. Soittaja kertoi, että Juhalla oli kolumnivuoro, mutta tekstiä ei ollut tullut. Eeva kummasteli asiaa hetken ja päätti sitten soittaa kotiin tarkistaakseen, josko Juha olisi paikalla. Eeva nosti luurin ja pyöritti 3-7-4-4-2-9 toivoen kuulevansa Juhan äänen. Kukaan ei kuitenkaan ollut kotona vastaamassa puhelimeen. Eevan ei auttanut muu kuin soittaa isälleen Auraan ja pyytää, että tämä kävisi heillä kotona ja toimittaisi kirjoitukset kiireesti eteenpäin. Tehtävä ei olisi vaikea, sillä Eeva tiesi paperien olevan kirjoituspöydällä. Paperit löytyivät, ja asia tuli hoidetuksi. Aamupäivän outous jäi kuitenkin vaivaamaan Eevaa. Sovittujen asioiden jättäminen puolitiehen ei ollut ollenkaan Juhan tapaista.⁵

Eevan varsinainen työpäivä poliklinikalla päättyi viideltä, mutta hänellä oli vielä päivystysvuoro iltakuudesta alkaen. Vaikka aikaa ei ollutkaan kuin vajaa tunti, oli Eevan pakko

käydä kotona. Eevan huoli ja ihmetys lisääntyivät entisestään, kun selvisi, että koti oli pilkkopimeä. Juhasta ei ollut kuulunut mitään koko päivänä eikä kenelläkään tuntunut olevan tietoa, missä hän oli. Eeva ei keksinyt mitään muuta kuin hypätä autoonsa ja lähteä etsimään miestänsä kodin lähiympäristöstä. Ajellessaan ympäri kaupunkia Eeva mietti päänsä puhki, mistä tässä kaikessa voisi olla kysymys. Kellon lähestyessä kuutta Eevan oli pakko lopettaa etsinnät ja suunnata punaisen Minin nokka kohti Turun terveystakeskusta. Juuri ennen päivystyksen alkamista hän ehti kuitenkin vielä soittaa Juhan pikkuveljelle Tapio ”Korsi” Vikatmaalle ja kertoa tälle, ettei ollut löytänyt Juhaa mistään. Puhelimes- sa Eeva tuskasteli, että ”nyt on kyllä jotain aivan ihmeellistä tapahtunut”. Korsi oli yhtä lailla ihmeissään, mutta yritti parhaansa mukaan tynnyttellä Eevaa: kyllä velipoika vielä jostain ilmestyisi. Potilaiden välillä Eeva yritti vielä kerran soittaa kotiin. Puhelin soi pitkään tyhjässä ja pimeässä asunnossa – ei vastausta. Myöhemmin illalla Eevan oli pakko soittaa vielä kerran Korsille ja hiukan hätääntyneenä hän joutui toteamaan, ettei Juhasta kuulunut vielääkään mitään. Nyt Korsikin huolestui. Vaihtoehtoja ei ollut monia ja Korsi arveli, ettei Juha voinut olla missään muualla kuin Kustavissa, Lypertön mökkisaareissa.⁶

Vaisto ja edellisen syksyn ikävät muistot Juhan henkisestä romahduksesta kertoivat hiljaisella äänellään, että kaikki ei ole hyvin. Eeva pyysi, ettei Korsi lähtisi yksin Kustaviin, vaan ottaisi kaveriksi Eevan veljen Matti Kuuskosken. Miehet lähtivät matkaan koukkaamalla ensin Jaanintien kautta, sillä Vikatmaiden kalastusmajan avain oli siellä. Mysteerin

ensimmäinen ja yksinkertaisin kysymys sai nyt vastauksensa: avain oli poissa. Juha oli kuin olikin lähtenyt Kustaviin!

Kellon lähestyessä iltakymmentä Matti ja Korsi lähtivät sydämet täynnä huolta ajamaan Eevan vuoden 1971 Austin Minillä kohti Kustavia. Noin tunnin ajomatkan jälkeen miehet saapuivat Kekoniitun venerantaan, jossa Minin ajovalot osuivat Juhan rikinkeltaiseen Saab 96:een. Nopea vilkaisu Saabin sisään kertoi Juhan kiireestä: avaimet roikkuivat yhä virtalukossa ja ovet olivat auki. Juhan autolta miehet siirtyivät rannalle etsimään Vikatmaiden soutuvenettä, mutta sitä ei löytynyt mistään. Juha oli siis soutanut saareen. Jäljellä oli vain kysymys: miksi? Miksi avaimet olivat yhä virtalukossa? Miksi Juha oli ajanut Kustaviin arkipäivänä kaiken kiireen keskellä?

Kohtalainen etelätuuli oli laittanut yön pimeydessä vellovan tumman meren liikkeelle. Hyinen merivesi huuhteli Kekoniitun rantakallioita miesten etsiessä taskulampun valossa jotain, millä pääsisivät saareen. Rannalta löytyi yksi ruuhi. Se oli Kustavin Etelä-Vartsalassa asuneen venepuuseppä Frans Saarikkolan veistämä ja kuului Korsin hyvälle ystävälle, luotsi Teppo Kalolle. Taskulampun heikon valon lisäksi ainoa valonlähde tulevalle soutumatkalle tuli ohuiden pilviverhojen takaa silloin tällöin pilkistävästä kuusta. Reilun kilometrin mittainen soutumatka Ströömin yli epä-tietoisuudessa saattoi alkaa. Soutumatka kylmässä viimassa, räntäsateessa ja joulukuisessa pimeydessä ei ollut lastenleikkiä. Huolestuneita nuoria miehiä eivät kuitenkaan pimeys ja synkkä ilma pysäyttäneet. Korsi oli viettänyt koko elämänsä saaristossa ja merimiehenä tiesi, miten merellä liikutaan. Hän oli soutanut tämän matkan elämänsä aikana mo-

nen monta kertaa ja osasi perille pimeässäkin. Tärkeintä oli saada linjamerkit kohdilleen. Suunnan pitäminen oli mahdollista, sillä kuunvalo oli tuona yönä sen verran, että metsänrajan ja taivaanrannan pystyi erottamaan.

Raskaan soutumatkan aikana Korsi ehti moneen kertaan ajatella, mikä heitä Birkholmassa odottaisi. Matkasta oli muodostumassa välitila kahden maailman välillä. Menneisyys ja kaikki entinen jäivät Kekoniitun venerantaan. Soutumatka, tuo ahdistavalla epätietoisuudella kyllästetty nykyisyys, oli vain ohikiitävä hetki ennen Birkholmassa odottavaa tulevaisuutta – ja toteamatonta todellisuutta. Puolenyön tietämällä miehiä kuljettanut ruuhi saapui kalamajan lähellä olevaan laituriin. Tapio Vikatmaa muistelee:

Se oli kauhea päivä.

Oli joulukuinen yö. Kuuta näkyi vähän, räntää satoi ja sitten hirveä ahdistus, kun soudettiin yli. Sitä tietysti toivoi, että parhaassa tapauksessa löydämme hänet sieltä kämpässä istumassa.

Kun vähän käveltiin taskulampun valossa... räntäsateessa roikkui hirressä. Huudettiin tuskaamme ja halattiin toisiamme.⁷

TULE VIEREENI ISTUMAAN

”*Mea culpa, mea culpa, mea máxima culpa*⁸, niinhän se menee”, toteaa Tapio Vikatmaa ja kääntyy katsomaan mökin ikkunasta avautuvaa syksyistä saaristomaisemaa. Pit-

kän tuumaustauon jälkeen Tapio laskee pikkusikarin huuliltaan, karistaa tuhkat tuhkakupin tehtävää hoitavaan kynttilänjalkaan ja kysyy itseltään: ”Kun mä veljeäni ajattelen, kun hänkin on tämän kaiken nähnyt, niin kuinka täältä voi pois lähteä?”⁹

Kysymystä seuraavan hiljaisuuden rikkoo vain seinäkellon vaimea nakutus. Seinäkello purkaa ajan mysteeriiä sen yksinkertaisimpaan ja ymmärrettävimpään muotoon. Kello näyttää olevan kymmentä vaille yksi päivällä. Kellon viisarien verkkainen liike todistaa vastaansanomattomalla tavalla sen, minkä me kaikki tiedämme: menneisyys loittonee nykyisyydestä yhtä vääjäämättömästi kuin elämä kaikesta elävästä. Kuljemme ajan rihmalla kohti tuntematonta tulevaisuutta, mutta samanaikaisesti olemme kiinni menneisyydessä vastausta vaille jääneissä kysymyksissä. Ihmiselämän suurimman mysteerin ympärille kietoutuneet kysymykset eivät tottele aikaa – ne ovat ikuisia. Kuoleman ja elämän kysymyksiin ei ole olemassa täydellisiä ja kaikille kelpavia vastauksia. Jokainen sukupolvi kysyy samat kysymykset uudestaan ja uudestaan. Jokainen ihminen joutuu etsimään omat vastauksensa.

On torstai 14.10.2021 ja aurinkoinen syysää on vaihtumassa tihkusateeksi ja syksyn harmaudeksi. Olemme Juha Vikatmaan Tapio-veljen ja Matti-serkun kanssa matkustaneet Kustavin Lypertön saarelle muistelemaan Juhaa. Tämä saari oli Juhalle aivan erityisen tärkeä paikka. Lypertön Birkholma oli hänen turvasatamansa ja pakopaikkansa. Näillä karun kauniilla kallioilla hän selvitteli kalaverkkoja – ja ajatuksiaan. Näissä maisemissa hän heitti uistinta ja hyppäsi

mereen uimaan. Täällä hän nauroi ja täällä hän suri. Täällä hän eli ja täällä hän kuoli.

Tulin saarelle hakemaan vastauksia kysymyksiin, joita en osaa kysyä ja tuntumaa menneeseen, jota en tunne. Iki-aikaisilla kallioilla seisoessani ymmärrän vaikeita kysymyksiä olevan loputtoman paljon ja varmoja vastauksia äärettömän vähän. Selittämättömän selittäminen tuntuu mahdottomalta ja ylimieliseltä ajatukselta. Siitä huolimatta tai juuri sen takia tämä elämäkerta on kuitenkin kirjoitettava. Vastauksia ihmiselämän mysteereihin ja menneisyyden kaaokseen on yritettävä hakea tehtävän mielettömyydestä huolimatta. Menneisyyden tulkinta ja kaaoksen pukeminen ymmärrettävään tarinamuotoon on elämäkertakirjoittajan työtä.

Tämän kirjan kirjoittaminen on tuntunut olevan pelkkää epäsovinnaisuutta.

Olen tuppautunut tuntemattomien ihmisten vieraaksi. Päästyäni kynnyksen yli olen joutunut esittämään kysymyksiä, joita normaalisti ei kysyttäisi tai joita ei ainakaan pitäisi kysyä. Olen kuullut asioita, joita en olisi välttämättä halunnut kuulla, mutta jotka on ollut pakko kuulla. Keskustelujen jälkeen olen väkisinkin jäänyt pohtimaan asioita. Poikkeuksetta pohtiminen on tapahtunut silloin, kun se on epätoivovuttavinta, eli öisin. Tapio Vikatmaan ensimmäinen kohtaaminen on kiistatta yksi elämäni voimakkaimpia kokemuksia. Murukahvin ja pikkusikarin tuoksuisen asunnon tunnelma oli aivan ensi hetkistä lähtien poikkeuksellisen vahva, välitön ja rauhallinen. Ehkä juuri tämän takia tulin niin täydellisesti yllätetyksi keskustelumme intensiivisyydestä. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun haastateltavan

muistot, tunteet ja fyysinen olemus tuntuivat välittyvän itseeni siten, että kuulemani asiat aiheuttivat jopa fyysisiä tuntemuksia. Tunne oli enemmänkin osallisen kuin ulkopuolisen kuulijan. Kotimatka Turusta Espooseen toi jonkinlaista etäisyyttä aiheeseen, mutta alitajunnalla oli tarjolla yllätys tulevalle yölle herätessäni suden hetkellä kellon ollessa vartin yli neljä. Tuntui kuin joku olisi istunut rintakehäni päällä. Ahdistukseni oli lähempänä pakokauhua kuin tavallisen painajaisunen aiheuttamaa epämiellyttävää tunnetta. Tuolloin tuntui, etten pystyisi jatkamaan tämän elämäkerran parissa ensimmäistä haastattelua pidemmälle. En ainakaan, mikäli joutuisin jatkossakin kuljettamaan kaiken oman sieluni läpi. Pahinta oli kuitenkin syllisyudentunne siitä, mitä haastattelutilanne aiheutti Tapiossa. Aikani kääntyiltyäni muistin Tapion sanat asunnon ulko-ovella tehdessäni lähtöä. Tapio kiitti siitä, että olimme tavanneet ja että hän sai kertoa veljestään kaiken sen, minkä oli kertonut.

Aamulla asiat olivat uudessa asennossa. Aamuaurinko oli kirkastanut mieleni ja näkökulmani. Ahdistuksen tilalla oli tunne siitä, että yöllä tuntemani kauhu oli pikemminkin merkki aiheen merkityksellisyydestä kuin siitä, että vaikeaa aihetta pitäisi paeta. Kyllä, tähän tarinaan oli pakko tarttua juuri siksi, että edellispäivän kohtaaminen oli synnyttänyt niin väkeviä tunteita.

Kirjoitusprosessi on ollut epätavallinen kokemus monelakin tavalla. Perinteisen lähdeyön rinnalla on ollut poikkeuksellisen vahva sielunelämän leikki, jossa myös kirjoittaja on joutunut tekemään tiliä itsensä kanssa. Tämän kirjan kirjoittaminen on ollut jatkuvaa kelailua eteen- ja taakse-

päin. Ristiintarkistuksia, vastaamatta jääneiden kysymysten uudelleen kysymistä, kysymättä jääneiden kysymysten kartoittamista, unohdettujen kysymysten metsästystä mielen sopukoista. Haastattelumatkoja, puhelinsoittoja ja arkistoa-ineistojen etsimistä. Useimmiten kirjoittaja on autuaan tietämätön puuttuvista palapelin paloista ja tyytyväinen vaillinaisiin tietoihinsa kaikessa tietämättömydessään. Monesti olen vain tiennyt, ettei jokin täsmää ja tämän jälkeen olen löytänyt aiheeseen uuden näkökulman. Joskus olen hakenut puuttuvaa palasta, kunnes tyydyttävä vastaus on löytynyt. Useimmiten olen joutunut tyytymään epätäydellisiin vastauksiin, sillä kaikille kysymyksille ei ole olemassa täydellisiä vastauksia.

Elämän mysteerien edessä elämäkerran kirjoittajan on pakko nöyrytyä. Nykyhetken ja menneisyyden välillä on lukemattomia rajapintoja, joiden kohdalla suuri osa tiedosta katoaa tai muuttaa muotoaan. Rajapintojen lisäksi ongelmia aiheuttaa vastaanottajan rajallinen kyky tulkita menneisyydestä saatavaa tietoa. Aikojen takaa tuleva tieto voi kyllä saavuttaa nykyisyydessä ahertavan etsijän, mutta kokonaan toinen asia on, miten tieto tulee tulkituksi. Mitä on todellisuus ja totuus, kun kaikki on joka tapauksessa tulkintaa, tapahtuivat asiat sitten tässä ajassa tai aikahorisontin tuolla puolen?

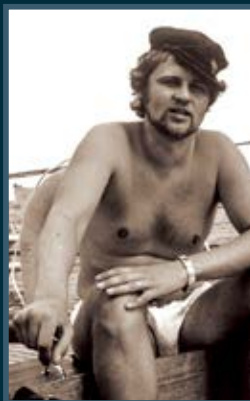
Vastauksia, edes vaillinaisia sellaisia, on löydettävissä vain etsimällä uusia ja taas uusia kysymyksiä eletyn elämän ja menneisyyden tapahtumien ymmärtämiseksi. Kaikki se, mikä menneisyydessä on tapahtunut, on osa elämäämme ja maailmaamme tässä ajassa. Matkalla menneisyyden maailmoihin olen pyrkinyt pitämään mielessäni Tapio Vikatmaan ohjeet,

jotka pohjautuvat saksalaisen filosofin Hans-Georg Gadamerin ajatteluun: ”Sellaiset kysymykset ovat hyviä, joihin ei ole vastausta” ja ”Kaikki se oleminen, jota voidaan ymmärtää, se on kieltä. Kaikkea olemista ei voida ymmärtää.”¹⁰ Vajavaisten vastausten hyväksyminen vapauttaa, sillä eihän muunlaisia vastauksia meillä vajavaisilla ihmisillä ole tarjotakaan.

Menneisyyteen ei ole yhtä oikeaa tietä eikä ihmiselämää yhtä yhtä oikeaa näkökulmaa. Siitä huolimatta menneisyyteen pitää uskaltaa katsoa ja pyrkiä ymmärtämään tapahtunutta. Pyydänkin nyt lukijoita istumaan viereeni menneisyyteen vievän auton takapenkille. Täältä takapenkiltä avautuu näkymä menneisyyden taustapeiliin, josta näkyvät Juha Vikatmaan näköisen miehen kasvot. Taustapeilistä avautuva näkymä vaihtelee katselijan sijainnin mukaan. Täydellistä näkymää ei ole tarjolla meistä kenellekään, sillä osa peilistä näkyvistä kasvoista on aina piilossa ja näkökenttämme tavoittamattomissa. Näkymä menneisyyteen ja toiseen ihmiseen on aina vajavainen, kiinni näkökulmasta ja kyvyttämme ymmärtää näkemäämme. Siitä huolimatta meidän on uskallettava katsoa peiliin.

Juha Vikatmaan henkilökuvan edessä oleva salaperäisyyden verho ei koske vain meitä nykyhetkestä menneisyyteen katsovia. Osa Juhan kasvoista oli piilossa myös hänen eläessään. Sitä ne olivat ulkopuolisille ja myös hänen läheisilleen, ja sitä ne olivat hänelle itselleenkin. Mutta älkäämme käsitäkö väärin. Ei kyse ole ainoastaan Juha Vikatmaasta ja hänen kasvoistaan. Meistä jokaisen kasvot ovat jollain tavalla peitetyt. Kuka meidän sisimpämme todella tuntee? Tunne meko edes itse itseämme?

OLE PAREMPI, OLE PARAS!

Kotona vaadittiin aina vain enemmän, mikään ei riittänyt. Velipoika luovutti ja pakeni vaativaa kotiaan merille, mutta Juha Vikatmaa pyrki aina vain korkeammalle. Juhan paineet kasvoivat täydellisyyden tavoittelussa sietämättömiksi, eikä nuoren miehen herkkä sielu kestänyt tappioita. Yhden aikansa lahjakaimman kansanedustajan elämä päättyi traagisesti oman käden kautta – vain 33-vuotiaana.

Kirja kertoo politiikan remonttimiehestä, joka pelottomalla otteellaan pyrki uudistamaan puolueensa ja samalla koko Suomen. Harva lähipiiriläinenkään tiesi, minkälaista tuskaa kätkeytyi menestyksen taakse.

Juha Vikatmaa (1941–1974) oli kokoomuslainen poliitikko sekä rikos- ja prosessioikeuden apulaisprofessori. Yksityiselämässään hän oli herkkä mies, joka janosi rakkautta ja hyväksyntää. Päämäärätietoisuus, tinkimättömyys ja ahkeruus toivat saavutuksia, mainetta sekä titteleitä. Kaikella tällä oli kuitenkin raskas hintansa. Vikatmaalle henkinen paine ja omien valintojen tuoma taakka kävivät lopulta ylitsepääsemättömiksi.

KL 99.1

ISBN 978-952-382-743-1

Kansi: Lasse Rantanen

